

Závěrečné stanovisko – návrh opatření k nápravě

ve věci Ing. Z. H.

A

Dne 18. 2. 2009 jsem vydal průběžnou zprávu o šetření zahájeného na základě podnětu Ing. Z. H., bytem, který nesouhlasil s postupem orgánu sociálně-právní ochrany dětí, jímž je Úřad městské části Praha 11 (dále také jako „úřad“ nebo „OSPOD“) ve věci jeho nezletilé dcery A. H., narozené dne

Ke zprávě se v zákonem stanovené lhůtě vyjádřila Ing. S. K., tajemnice Úřadu městské části Praha 11. Následně proběhla korespondence týkající se dalšího zamýšleného postupu OSPOD vůči soudu.

Nedílnou součástí tohoto stanoviska je průběžná zpráva o šetření ze dne 18. 2. 2009.

B

a) Ve zprávě jsem zhodnotil postup OSPOD v šesti bodech ze sedmi tak, že jsem neshledal pochybení. Nicméně ke dvěma z těchto šesti bodů jsem měl následující připomínky.

K bodu č. 1 jsem ve zprávě uvedl, že by sociální pracovnice měla být seznámena s možností hovořit i za vyhrocených okolností s jedním z rodičů o samotě a informace (v tomto případě o podezření z trestného činu, které měla matka) zanést do tzv. utajené složky, mezi písemnosti tvořící podklad pro zpracování spisové dokumentace podle ustanovení § 55 odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. OSPOD by měl mít o dění kolem dítěte detailní a aktuální přehled a nevyčkávat až na vyjádření rodiče během soudního jednání, které bylo v případě nezletilé A. V. H. odročeno jen o jeden týden.

Pochybení OSPOD jsem neshledal jen s ohledem na to, že matka u následného soudního jednání hovořila o podaném trestním oznámení, a tedy se o této skutečnosti OSPOD dozvěděl 15. den po jednání rodičů na půdě OSPOD.

Ing. K. mi k této věci sdělila, že sociální pracovnice byly seznámeny s možností hovořit ve vypjatých případech s rodiči o samotě a informace zanést do tzv. utajené složky tak, aby nedocházelo k průtahům ve věci.

S tímto opatřením souhlasím.

K bodu č. 2 jsem uvedl, že OSPOD mohl požadovat kontakt dítěte s otcem ve FOD častěji než jednou týdně na 1,5 hodiny. OSPOD se nemusel v otázce frekvence kontaktu otce s dcerou řídit doporučením policejní komisařky, obzvláště v situaci, kdy předchozí výslech dítěte vyzněl v otcovu nevinu a v tom směru, že matka dítěti o otci sděluje negativní věci. Pokud jde o námitku OSPOD, že otec si kontakt ve FOD nepřál, což však není zachyceno v protokolaci ze soudního jednání, tuto jsem nepřijal s tím, že OSPOD dostatečně nezvládl svoji roli kolizního opatrovníka, když v protokolu ze soudního jednání není obsažena takto důležitá věc. Ve zprávě jsem uvedl, že by o výše uvedeném měly být informovány příslušné pracovnice OSPOD a že by měly být poučeny, jak u soudního jednání postupovat, o čemž jsem OSPOD informoval již v dopise ze dne 27. 8. 2008.

Ing. K. se k této věci vyjádřila tak, že je rovněž toho názoru, že styk na neutrální půdě mohl obecně probíhat častěji. Důvodem frekvence kontaktů nezletilé s otcem byly podle ní především postoje obou rodičů k sobě navzájem a negativní (i když neprokázaný) postoj otce ke stykům s dcerou ve FOD. To, čeho se podařilo dosáhnout, bylo výsledkem maximální snahy pověřené pracovnice, avšak ta nebyla nijak písemně zachycena ve spise Om. Proto byly sociální pracovnice znovu proškoleny a poučeny o nutnosti písemně zaznamenávat obsah veškerých sdělení mezi nimi a klienty.

Pokud jde o protokolaci soudního jednání, Ing. K. mi sdělila, že nesouhlasí s tím, že by OSPOD nedostatečně zvládl svoji roli u soudního jednání. Uvedla, že předsedkyně senátu „při protokolaci většiny ústních jednání v této věci porušila ustanovení § 21 odst. 1 vyhlášky MS ČR č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, tj. nešlo o protokolaci hlasitým diktováním, čímž písemná vyhotovení protokolů z jednání soudu zcela ztratila relevanci.“ Dále k věci sdělila: „Řízení ústního jednání u soudu je zcela v pravomoci soudce a pokud se k námitce k protokolaci ze strany OSPOD postaví tak, že ji buď zcela ignoruje, o návrzích podle § 40 odst. 3 o. s. ř. nerozhoduje, ani je neprotokoluje a při opakovaných námitkách pracovním OSPOD zdůrazňuje možnost uložení pořádkové pokuty, či vykázání z jednací síně, nelze s tím mnoho dělat.“ Byl jsem informován o tom, že vedoucí odboru výhrady sdělila přímo soudkyni. U předsedy soudu si opatrovník nestěžoval, neboť tvrzení nemůže prokázat v důsledku chybné protokolace.

Výhrady k protokolaci soudního jednání mi zčásti potvrdil Ing. H., proto jsem Ing. K. navrhl, aby zvážila, zda s ním bude spolupracovat při podání stížnosti předsedovi soudu. Odpověděla, že se jí v současné době nejví podání stížnosti jako nezbytně nutné. Uvedla, že soudkyně nyní postupuje v souladu s návrhem OSPOD i otce na provedení dožádání do Ruské federace. Činí rovněž další úkony podle jednacího řádu a o. s. ř. Tajemnice má za to, že v současné době ve věci nejsou průtahy a soudkyně se nechová nijak nevhodně. Tajemnice dále uvedla, že je v zájmu dítěte žádoucí, aby soud ve věci jednal, ale přitom považuje za správný závěr soudkyně „o neúčelnosti nařízení ústního jednání či ustanovení znalce k podání znaleckého posudku o vztazích mezi rodiči a nezletilou a o výchovných schopnostech obou rodičů v tomto okamžiku (tj. za stavu, kdy matka s dítětem jsou v Rusku)“. Dále uvedla, že ke stížnosti přistoupí okamžitě, pokud zaznamená nečinnost soudkyně či nevhodné chování, eventuálně postup v rozporu s jednacím řádem či ustanovení § 40 o. s. ř.

Ing. K. mi dále sdělila, že pracovnice byly v důsledku mého šetření znovu poučeny o správném postupu u soudního jednání, jakož i o podstatných ustanoveních občanského soudního řádu, která se k této věci vztahují.

S výše uvedeným opatřením souhlasím, ale nemohu ho považovat za dostatečné. Jsem toho názoru, že OSPOD by měl usilovat o jistotu v právních poměrech dítěte. S logikou neúčelnosti nařízení soudního jednání či ustanovení znalce nemohu souhlasit. Naopak zastávám názor, že je potřeba, aby opatrovník trval na nařízení jednání, aby došlo k rozhodnutí ve věci samé, protože předběžné opatření je dočasný institut a bylo vydáno před více než 9 měsíci.

b) Pochybení OSPOD jsem shledal ve způsobu vedení správního řízení.

K otázce správního řízení obsažené v bodě č. 4 jsem ze spisu zjistil, že sociální pracovnice otce dne 2. 4. 2008 informovala o tom, že je jeho návrh na vyslovení napomenutí matce „v řešení“. Téhož dne jednala s matkou, z protokolu ale nevyplývá, že by ji informovala o správním řízení. Dne 15. 4. 2008 se uskutečnil neúspěšný pokus o sociální šetření a předání předvolání matce v souvislosti se správním řízením. Předvolání na den 18. 4. 2008 bylo vhozeno do schránky. Následně byla matka vyzvána dopisem ze dne 18. 4. 2008, aby se dostavila dne 23. 4. 2008 na OSPOD ve věci návrhu otce na udělení napomenutí a vyslovení dohledu nad výchovou dítěte. Tato výzva byla zaslána doporučeně a vrátila se jako nedoručená dne 12. 5. 2008. Dne 2. 6. 2008 zaslal OSPOD matce výzvu podle ustanovení § 36 odst. 3 správního řádu do Ruské federace, v níž jí dal lhůtu dvou týdnů na seznámení se správním spisem. Dne 5. 6. 2008 se obrátil se žádostí o prošetření poměrů nezletilé v Rusku na Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí. Následující den se OSPOD obrátil na Ministerstvo spravedlnosti s tím, aby eventuelně zajistilo prošetření poměrů dítěte v Rusku.

K výše uvedenému jsem ve zprávě uvedl, že výzva matce ze dne 15. 4. 2008 neobsahuje náležité údaje o zahájeném správním řízení – předmět správního řízení a zda je zahájeno z moci úřední či na návrh účastníka řízení.

Pokud jde o dopis OSPOD matce ze dne 18. 4. 2008, uvedl jsem ve zprávě, že se významově jedná o výzvu podle ustanovení § 36 odst. 3 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu. Nejde o oznámení o zahájení správního řízení ve smyslu ustanovení § 47 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu. Oznámení o zahájení správního řízení a výzva podle ustanovení § 36 odst. 3 správního řádu mohly být obsaženy v jedné písemnosti. Pokud se tedy OSPOD rozhodl zahájit řízení na základě podání otce, měla být matka informována podle ustanovení § 47 odst. 1 správního řádu bez zbytečného odkladu. To se však nestalo. Přestože se matka dostavila na OSPOD dne 2. 4. 2008, o zahájeném správním řízení nebyla podle protokolu o jednání informována. Pokus o zastížení matky v souvislosti se správním řízením se odehrál až dne 15. 4. 2008.

Ve zprávě jsem dále vyslovil názor, že OSPOD mohl vycházet z fikce doručení výzvy ve smyslu ustanovení § 24 odst. 1 správního řádu, kde je stanoveno, že pokud si adresát nevyzvedne uloženou písemnost ve lhůtě 10 dnů ode dne, kdy byla

k vyzvednutí připravena, písemnost se považuje za doručenou posledním dnem této lhůty.

Za další nedostatek ve správním řízení jsem označil to, že dítěti nebyl usnesením správního orgánu ustanoven opatrovník podle ustanovení § 32 odst. 2 a) správního řádu.

K tomuto bodu mi Ing. K. sdělila, že ke zjištěným nedostatkům skutečně došlo. Dle sdělení sociální pracovnice byl matce předán návrh otce na zahájení správního řízení, avšak toto nebylo zaznamenáno do protokolu, ve spise chybí jakýkoliv doklad o doručení. Došlo tedy k porušení ustanovení § 47 odst. 1 správního řádu. Výzva matce ze dne 15. 4. 2008 neobsahuje náležité údaje. Nezletilý nebyl podle tajemnice ustanoven opatrovník, neboť ji správní orgán nepokládá za účastníka tohoto řízení, a to dle ustanovení § 13 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, a zejména dle ustanovení § 43 odst. 1 písm. a) zákona o rodině. Otec žádal o napomenutí matky, nikoliv nezletilý, rozhodnutí podle ustanovení § 27 odst. 1. písm. a) správního řádu se vztahuje pouze na matku, které bylo napomenutí uděleno. Magistrát hlavního města Prahy jako nadřízený orgán k tomuto postupu (neustavení opatrovníka dítěti ve správním řízení) neměl v odvolacím řízení žádné námítky. Dále tajemnice uvedla, že pokud je však tento postup mnou shledán chybným, bude napříště opatrovník dětem v těchto řízeních ustanovován. Pracovnice byly v tomto směru proškoleny a poučeny. Ing. K. mě dále ujistila, že veškerá další správní řízení, jakož i jednotlivé úkony úředních osob a pověřených úředních osob budou nadále realizována supervizí vedoucí odboru, popřípadě právníků z právního odboru.

S výše uvedenými opatřeními souhlasím. Podotýkám, že otec žádal též o stanovení dohledu nad výchovou dítěte. Dítě mělo být účastníkem řízení podle ustanovení § 27 odst. 2 správního řádu, neboť mohlo být rozhodnutím přímo dotčeno ve svých právech nebo povinnostech.

Tajemnice mě seznámila také s tím, že z pochybení byly vyvozeny personální důsledky, případem nezletilý A. H. byla pověřena jiná pracovnice OSPOD. S tímto opatřením rovněž souhlasím.

C

Podle ustanovení § 19 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, vydávám závěrečné stanovisko s návrhem opatření k nápravě:

- (1) Podání stížnosti na průtahy v soudním řízení ve smyslu ustanovení § 164 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, která se bude týkat nenařizení jednání ve věci a neustavení znalce, neboť je podle mého názoru v zájmu dítěte, aby bylo rozhodnuto ve věci samé (blíže viz str. 3 stanoviska).
- (2) Jestliže po obdržení odpovědi předsedy soudu bude mít kolizní opatrovník za to, že jeho stížnost nebyla řádně vyřízena, ať podá návrh na určení lhůty k provedení procesního úkonu podle ustanovení § 174a zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů.

- (3) Nové zvážení podání stížnosti předsedovi soudu na nevhodné chování soudkyně ve smyslu ustanovení § 164 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů. Pokud bude stížnost podána, měla by se týkat všech skutečností, jež mi Ing. K. sdělila (blíže viz str. 2 stanoviska), a její součástí by měl být návrh na vyslechnutí sociální pracovnice, která se soudních jednání účastnila, a případně také návrh na vyslechnutí Ing. Z. H. a právních zástupců matky a otce.
- (4) V obecné rovině, pokud by byl v budoucnu OSPOD znovu nespokojen s chováním soudce (například při protokolaci), měl by rychle reagovat podáním stížnosti na nevhodné chování soudce.

D

Podle ustanovení § 20 odst. 1 výše uvedeného zákona žádám tajemnici Úřadu městské části Praha 11 Ing. S. K., aby mi ve lhůtě 30 dnů od doručení závěrečného stanoviska sdělila, jaká opatření přijala k nápravě.

JUDr. Otakar M o t e j l
veřejný ochránce práv